

Asia C-843/19

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

20.11.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

12.11.2019

Valittaja:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Vastapuoli:

BT

Pääasian oikeudenkäynnin kohde

Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen naispuoliselle työntekijälle, joka kuuluu Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä erilliseen kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmään (Sistema especial para Empleados de Hogar de la Seguridad Social, aiemmin kotitaloustyön erillisjärjestelmä Régimen Especial del Servicio doméstico)

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudelliset perusteet

Onko yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) 208 §:n 1 momentin c kohta, joka estää pääsyn varhennetulle vanhuuseläkkeelle, jos maksettavaksi muodostuvan eläkkeen määrä on pienempi kuin vähimmäiseläke, direktiivien 79/7 ja 2006/54 mukainen?

Ennakkoratkaisukysymys

Onko unionin oikeuden vastaiseksi katsottava yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) 208 §:n [1 momentin] c kohdan kaltainen kansallinen oikeussääntö, jossa edellytetään kaikkien niiden yleisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvien osalta, jotka haluavat siirtyä vapaaehtoisesti varhennetulle vanhuuseläkkeelle, että yleisesti sovellettavan järjestelmän mukaisesti laskettava eläke muodostuu ilman eläkkeen täydentämiseksi maksettavia lisiä vähintään vähimmäiseläkkeen suuruisiksi, koska tämä syrjii välillisesti yleisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvia naisia, sillä sääntöä sovelletaan huomattavasti useammin naisiin kuin miehiin?

Unionin oikeussäännöt, joihin asiassa on vedottu

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annettu neuvoston direktiivi 79/7/ETY, (EYVL L 6, 10.1.1979, s. 24); direktiivin 79/7 3 artiklan 1 kohta ja 4 artiklan 1 kohta

Miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (uudelleenlaadittu toisinto) 5.7.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/54/EY (EUVL 2006, L 204, s. 23); direktiivin 2006/54 johdanto-osan 30 perustelukappale ja 2 artiklan 1 kohta sekä 19 artikla.

Tuomio 7.5.1991, komissio v. Belgia (C-229/89, EU:C:1991:187), 13 kohta

Tuomio 9.11.1992, Molenbroek v. Sociale Verzekeringsbank (C-226/91, EU:C:1992:451), 19 kohta

Tuomio 14.12.1995, Nolte v. Landesversicherungsanstalt Hannover (C-317/93, EU:C:1995:438), 33 kohta

Tuomio 8.5.2019, Villar Láziz (C-161/18, EU:C:2019:382), 37–39 kohta

Kansalliset oikeussäännöt, joihin asiassa on vedottu

Sosiaaliturvasta annettu yleinen laki, sellaisena kuin se on 31.10.2015 annetulla kuninkaan asetuksella nro 8/2015 hyväksyttynä uudelleen laaditussa muodossaan (Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social, aprobado mediante el Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre (BOE nro 261, 31.10.2015, s. 103 291; jäljempänä LGSS); LGSS:n 59, 207 ja 208 §.

Kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmään suoritettavista vakuutusmaksuista 22.4.1976 annettu asetus 825/1976 (Decreto 825/1976, de 22 de abril, por el que se regula la cotización en el Régimen Especial de la Seguridad Social de los Empleados de Hogar (BOE nro 99, 24.4.1976, s. 8106).

Sosiaaliturvajärjestelmän ajantasaistamisesta, mukauttamisesta ja nykyaikaistamisesta 1.8.2011 annettu laki 27/2011 (Ley 27/2011, de 1 de agosto, sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social (BOE nro 84, 2.8.2011, s. 87495); lain 27/2011 39 lisäsäännös

Julkisen sektorin eläkkeiden uudelleenarvostuksesta ja muista kiireellisistä sosiaalialan, työelämän ja työllisyyden edellyttämistä toimenpiteistä 28.21.2018 annettu kuninkaan asetus 28/2018 (Real Decreto-ley 28/2018, de 28 de diciembre, para la revalorización de las pensiones públicas y otras medidas urgentes en materia social, laboral y de empleo (BOE n.º 314, de 29 de diciembre, p. 129875); asetuksen 28/2018 4 §:n 2 momentti

Yhteenveto tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Kantaja ja käsiteltävän asian vastapuoli BT haki 12.12.2016 INSS:ltä (kansallinen sosiaaliturvalaitos) varhennettua vanhuuseläkettä 4.1.2017 eli siitä päivästä alkaen, jolloin hän täytti 63 vuotta, ja irtisanoi vapaaehtoisesti työsopimuksensa. BT on maksanut vakuutusmaksunsa aina aikaisempaan kotitaloustyön erillisjärjestelmään, josta on tullut nykyinen kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmä, siten, että vakuutusmaksuja on suoritettu 14 054 päivältä, 166 päivää lukuun ottamatta.
- 2 INSS hylkäsi 19.12.2016 tekemällään päätöksellä eläke-etuutta koskevan hakemuksen LGSS:n 208 §:n 1 momentin c kohdassa vahvistettujen vaatimusten perusteella, koska hakijalle maksettavan eläkkeen määrä olisi muodostunut pienemmäksi kuin vähimmäiseläke, joka hänelle olisi myönnetty perhetilanteensa perusteella 65-vuotiaana.
- 3 Ennen tuomioistuimelle osoitettavaa valitusta tehty oikaisuvaatimus hylättiin 10.3.2017 tehdyllä päätöksellä. Siinä todettiin, että hänen eläkkeensä olisi 549,30 euroa kuukaudessa eli summa, joka vastaa 85 prosenttia lakisääteisestä 646,24 euron suuruudesta perusmäärästä. Lisäksi siinä todettiin, että hänelle maksettavaksi muodostuva eläke oli pienempi kuin vanhuuseläkkeen vähimmäismäärän mukaiset 637,10 euroa, minkä vuoksi hän ei täytä LGSS:n 208 §:n 1 momentin c kohdassa vahvistettuja vaatimuksia.
- 4 BT valitti 27.4.2017 tästä INSS:n päätöksestä Juzgado de lo Social n.º 10 de Barcelonaan (Barcelonan sosiaali- ja työoikeudellisia asioita käsittelevä tuomioistuin nro 10) ja vaati, että hänelle myönnetään vapaaehtoinen varhennettu vanhuuseläke. Tuomioistuin katsoi, että INSS:n soveltama säännös syrji välillisesti naisia, jotka ovat kotitaloustyöalan suurin työntekijäryhmä, eikä sitä näin voitu direktiiviä 79/7 koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan soveltaa.
- 5 Juzgado de lo Social nº 10 de Barcelonan tuomiossa todetaan, että INSS on eräässä tiedotteessaan ilmoittanut, että tällä hetkellä henkilö, joka on aina kuulunut kotitaloustyöntekijöiden erilliseen eläkejärjestelmään, joka on maksanut

kiinteäperusteisia eläkemaksuja vuoteen 2011 saakka ja joka on vuodesta 2012 alkaen maksanut vakuutusmaksunsa korkeimman mahdollisen laskuperusteen mukaan, ei voi, vaikka hänelle on kertynyt vakuutuskausia 44,5 vuoden ajalta, saada varhennettua vanhuuseläkettä 63 -vuotiaana, koska hän saisi tuolloin eläkkeen, joka olisi pienempi kuin hänelle 65 -vuotiaana maksettava vähimmäiseläke. Tästä syystä tuomiossa katsotaan, että kyseessä on välillinen syrjintä, minkä vuoksi kansallinen säännös sivuutettiin suoraan ja henkilölle tunnustettiin oikeus tämän hakemaan varhennettuun vanhuuseläkkeeseen.

- 6 INSS valittiin tuomiosta ennakkoratkaisua pyytävään tuomioistuimeen.

Yhteenveto asianosaisten lausumista pääasian oikeudenkäynnissä

- 7 INSS väittää, ettei vapaaehtoisen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämiselle asetettu lakisääteinen vaatimus siitä, että maksettavaksi muodostuvan eläkkeen on oltava suurempi kuin se vähimmäiseläke, joka hakijalle maksettaisiin perhetilanteensa perusteella tämän täyttäessä 65 vuotta, täyty. Sen mukaan kyse ei ole sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä, koska kyse on täysin syrjimättömästä objektiivisesta perusteesta eli vaatimuksesta toteuttaa Euroopan unionin edellyttämät toimenpiteet sosiaaliturvajärjestelmän kestävyiden turvaamiseksi ja erityisesti sellaisen tasapainon saavuttamiseksi, jota voidaan pitää kestävässä työssäoloajan ja eläkkeelläoloajan välisen suhteen osalta. Jos vanhuuseläkkeelle voitaisiin siirtyä rajoituksetta, tästä seuraisi sosiaaliturvajärjestelmälle vakavia vaikutuksia, joista se ei kykenisi vastaamaan ”ei pelkästään myönnettävien eläkkeiden suuremman lukumäärän vuoksi vaan niiden kustannusten vuoksi, jotka aiheutuisivat näiden eläkkeiden edellyttämien täydentävien vähimmäislisien rahoittamisesta”, mikä olisi vastoin Euroopan unionin antamia ja Pacto de Tolodossa näiden mukaisesti vahvistettuja suosituksia [(Pacto de Tolodo on parlamentaarisen valiokunnan laatima asiakirja toimenpiteistä Espanjan sosiaaliturvajärjestelmän kestävyiden turvaamiseksi)].
- 8 BT ei ole vastustanut ennakkoratkaisun pyytämistä. Syyttäväviranomainen, joka ei ole asianosaisena asiassa, katsoo, ettei tämä ole tarpeen, koska kansallinen säännös voidaan sivuuttaa suoraan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla. INSS on uudistanut aiemmin lausumansa.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

- 9 Asiassa on kyse siitä, voidaanko LGSS:n 208 §:n 1 momentin c kohtaa pitää direktiivien 79/9 ja 2006/54 mukaisena siltä osin kuin sitä sovelletaan naisiin. Mainitussa [kansallisessa] säännöksessä säädetään seuraavaa: ”Sen jälkeen, kun tämän eläkeuudon myöntämiselle asetettujen yleisten ja erityisten vaatimusten on osoitettu täyttyvän, maksettavaksi muodostuvan eläkkeen määrän on oltava suurempi kuin vähimmäiseläkkeen, jota kyseiselle henkilölle olisi hänen perhetilanteensa perusteella maksettava hänen täytettyään 65 vuotta. Jollei tämä

edellytys täyty, oikeutta tähän varhennettuun vanhuuseläkemuotoon ei voida myöntää.”

- 10 Vähimmäiseläkkeen määrä vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa, mikä merkitsee sitä, ettei kukaan eläkkeensaaja voi saada eläkettä, joka on pienempi kuin tämä vahvistettu vähimmäismäärä, edellyttäen, ettei henkilöllä ole muita sosiaaliturvan ulkopuolisia tuloja, vaikka hänellä olisi eläkkeiden suuruuden määrittämistä koskevien säännösten mukaan oikeus tätä pienempään etuuteen. Tällaisessa tapauksessa maksettavaksi muodostuneeseen eläkkeeseen lisätään täydentävä vähimmäislisä valtion varoista sen takaamiseksi, että henkilö saa vähintään summan, jota hänen perustoimeentulonsa edellyttää.
- 11 LGSS 208 §:n 1 momentin c kohdassa säädetyn vaatimuksen tarkoituksena on antaa mahdollisuus saada vähintään sen suuruinen eläke, että se riittää tyydyttämään eläkeläisen vähimmäistarpeet ja että hän pystyy selviytymään ilman että valtion on täydennettävä eläkettä, johon hänellä on oikeus maksamiensa eläkemaksujen perusteella, vähimmäislisillä, jotta eläkkeen määrä ylittäisi vähimmäiseläkkeen tasolle. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa kuitenkin, että vaatimusta sovelletaan yksinomaan vapaaehtoiseen, ei siis sellaiseen LGSS:n 207 §:ssä tarkoitettuun pakolliseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, joka myönnetään työsuhteen päättyessä objektiivisista syistä.
- 12 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että ellei edellytettäisi, että maksettavaksi muodostuva eläke on vähintään vähimmäiseläkkeen suuruinen, voitaisiin eläkkeellejäämisikää vapaasti työntekijän niin halutessa aikaistaa ilman, että eläke millään tavoin pienenesi, koska jos eläke ei olisi vähimmäiseläkkeen suuruinen, sitä täydennettäisiin tähän määrään. Määristä jouduttaisiin vastaamaan valtion varoista pelkän asianomaisen tahdonilmaisun perusteella, mikä lailla pyritään välttämään. Lisäksi, kuten INSS on esittänyt, Euroopan unioni kannustaa pyrkimään kestävään tasapainoon työssäoloajan ja eläkkeelläoloajan välillä: 7.7.2010 julkaistun nk. Vihreän kirjan (COM(2010)365) ”Riittävien, kestävien ja turvattujen eurooppalaisten eläkejärjestelmien kehittäminen” mukaan tämä on Euroopan unionin tavoite.
- 13 Näiden yleisluontoisten huomioiden jälkeen ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin siirtyy tarkastelemaan käsiteltävässä asiassa kyseessä olevaa tilannetta. BT on naispuolinen työntekijä, joka on ollut vakuutettuna kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmässä. Tälle järjestelmälle oli ominaista se, että vakuutettujen, joista selvästi suurin osa oli naisia, vakuutusmaksujen laskuperuste oli kiinteä eli perusteita oli vain yksi, ja se oli sama kuin yleisen sosiaaliturvajärjestelmän vakuutusmaksujen vähimmäismäärä, joka puolestaan vastasi kulloinkin voimassa olevaa lakisääteistä vähimmäispalkkaa (SMI). Tämän vuoksi vakuutusmaksujen laskuperusteet ja näin myös eläkkeet ovat heidän osaltaan olleet yleisen järjestelmän mukaisia pienemmät.
- 14 Vuodesta 2012 alkaen erillisjärjestelmät on asteittain liitetty yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään, esimerkkinä tästä juuri kotitaloustyöntekijöiden

erillisjärjestelmä, ja vakuutusmaksuperusteet ovat näin kohonneet: aluksi vahvistettiin perusteet, jotka kohosivat maksetusta palkasta laskettujen erien mukaisesti siten, että kutakin palkkaerää vastasi tietty vakuutusmaksuperuste; vuonna 2021 vakuutusmaksun peruste tulee olemaan sama kuin tosiasiallisesti maksettu palkka. Kuten INSS on esittänyt, henkilön mahdollisuus päästä suorittamiensa vakuutusmaksujen perusteella vähimmäiseläkkeen tasolle voi joka tapauksessa vaihdella sen mukaan, miten tämän erillisjärjestelmän mukaiset vakuutusmaksuperusteet kehittyvät ja mikä on lakisääteisen vähimmäiseläkkeen suuruus: jos erillisjärjestelmän mukaiset vakuutusmaksuperusteet kohoavat (tai ne rinnastetaan yleisen järjestelmän mukaisiin perusteisiin), on tälle vaatimustasolle helpompi päästä; jos vähimmäiseläkettä korotetaan, olisi tämän työntekijäryhmän sitä vastoin vaikeampi päästä varhennetulle vanhuuseläkkeelle.

- 15 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin tekee selkoa siitä, että aikaisemmassa erillisjärjestelmässä vakuutetuille työntekijöille tällä hetkellä maksettava eläke perustuu sekä aikaisempaan vakuutusmaksujärjestelmään että siihen, että kyseisellä alalla maksettavat palkat ovat alhaisia; ne vastaavat yhtäältä [alhaisempia] ammatillisia pätevyysvaatimuksia ja toisaalta työnantajien maksukykyä. Kyseiset työntekijät ovat tässä tilanteessa, koska ala ei todellisuudessa ole elinkeinotoiminnallinen vaan kyse on kodeissa tehtävästä työstä, jossa työnantajana on perheen pää, jonka taloudellinen suorituskyky on yleensä pienempi kuin tuotannollisilla aloilla ja jossa työ tosiasiallisesti suoritetaan olosuhteissa, joissa pariskunnan kumpikin osapuoli on työelämässä ja tarvitsee näin ulkopuolista apua suoriutuakseen kyseisistä tehtävistä. Yleisellä tasolla tämä on syynä alan pienempään taloudelliseen suorituskykyyn, pienempiin vakuutusmaksuihin ja pienempiin etuuksiin.
- 16 INSS esittää, että kotitaloustyöntekijät muodostavat ryhmän, joilta edellytetään rajoitetumpaa osuutta järjestelmän rahoittamiseen ja kestävyuden ylläpitämiseen yhtäältä siksi, että ryhmään kuuluvat ovat perinteisesti maksaneet pienempiä maksuja sovellettujen kiinteiden laskuperusteiden vuoksi, ja toisaalta siksi, että vakuutusmaksuihin on myöhemmin sovellettu palkkaerien mukaisia rajoja. Tämä oikeuttaa INSS:n mukaan varhennetun vanhuuseläkeoikeuden rajoittamisen tämän ryhmän osalta, kun otetaan huomioon epätasapaino, joka vallitsee järjestelmän rahoittamiseen osallistumisen ja näille työntekijöille suoritettujen etuuksien välillä, sillä heille maksettavat etuudet ovat lähes samat kuin yleisen järjestelmän mukaiset etuudet.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ei kuitenkaan ole varma siitä, onko LGSS:n 208 §:n 1 artiklan c kohta direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohdan vastaisesti naisia välillisesti syrjivä, kun siinä säädetään vapaaehtoisen eläkkeellejäämisen lisäedellytyksenä siitä, että maksettavaksi muodostuvan eläkkeen on oltava vähintään vähimmäiseläkkeen suuruinen (ilman täydentäviä vähimmäislisiä). Jos tämä vaatimus olisi otettu nykyiseen kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmää sääntelevään lainsäädäntöön tai sitä sovellettaisiin vain siinä vakuutettuihin henkilöihin, olisi selvää, että kyseessä on syrjivä säännös, koska selvästi suurin osa kotitaloustyöntekijöistä on naisia: virallisten tilastojen mukaan 89 prosenttia

kotitaloustyöntekijöistä on naisia. Tällaisessa tapauksessa säännös, jossa sen soveltamisala rajattaisiin kotitaloustyöntekijöihin olisi varmasti syrjivä, koska käyttöön otettaisiin vaatimus, jota he eivät kykenisi täyttämään päästäkseen varhennetulle vanhuuseläkkeelle; eli tämän sääntöjenvastaisuuden selvyiden vuoksi säännös voitaisiin näin suoraan sivuuttaa ennakkoratkaisua pyytämättä.

- 18 Säännöstä sovelletaan kuitenkin yleisessä järjestelmässä, johon kuuluu 14 882 318 mies- ja naispuolista työntekijää, kun taas kotitaloustyöntekijöiden erillisjärjestelmässä vakuutettuja on 406 864. Tästä syystä tarkastelun kohteeksi on otettava yleinen järjestelmän kokonaisuudessaan. Jos tarkastelu rajataan vain erillisjärjestelmään, vain siinä vakuutetuilla olisi oikeus vapaaehtoiseen varhennettuun varhaiseläkkeeseen, eikä tätä oikeutta olisi muilla naisilla, jotka ovat muista syistä samassa tilanteessa. Näin olisi myös, jos tarkastelussa valittaisiin kulloinkin näkökulmaksi sellainen naisryhmä, joka on joutunut kärsimään joistakin sellaisista historiallisista ja tälläkin hetkellä vaikuttavista syistä, joiden vuoksi vakuutusmaksut ja näin myös eläkkeet ovat muodostuneet pienemmiksi. Näissä tapauksissa poikkeus koskisi vain sitä tarkastelun kohteeksi otettua ryhmää, johon hakija kuuluu, eikä muita ryhmiä.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuimien toteaa, että säännöstä sovelletaan myös osa-aikaisiin työntekijöihin – joista suurin osa on naisia –, vähän koulutettuihin ja näin matalapalkkaisiin työntekijöihin, – naisia koulutettiin ennen vähemmän, mikä vaikuttaa edelleen siihen, minkä tyyppisissä työtehtävissä he ovat – naispuolisiin työntekijöihin, jotka aiemmin luopuivat ulkopuoliselle suoritettavasta tai muusta ammatista avioituessaan ja joiden oli jopa joissain tilanteissa pakko luopua työstään tietyillä aloilla sovellettujen säännösten vuoksi, ja jotka palasivat työelämään vasta kun lapset olivat täysi-ikäisiä, mikä puolestaan on johtanut maksukausien vähäisyyteen ja tähän perustuvaan eläkkeiden pienuuteen, ja työntekijöihin, joiden on pitänyt muun muassa hoitaa työkyvyttömiä tai alaikäisiä perheenjäseniä. Kaikki nämä naiset ovat historiallisista ja jotkut vielä tälläkin hetkellä syistä maksaneet pienempiä vakuutusmaksuja ja/tai maksaneet niitä lyhyemmän aikaa kuin sellaiset sekä miespuoliset että naispuoliset työntekijät, jotka eivät ole tällaisessa tilanteessa, mistä on seurannut, että täydentäviä vähimmäislisiä maksetaan useammin naisille ja juuri naiset kärsivät kyseessä olevasta säännöksestä.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan kyseessä saattaa tässä tapauksessa olla syrjintäkiellon periaatteen loukkaaminen, kun otetaan huomioon tilastot vähimmäiseläkettä täydentävien vähimmäislisineen saavista henkilöistä. Tällä hetkellä vähimmäiseläke on 677,4 euroa kuukaudessa ilman elätettävää puolisoa ja 835,75 euroa elätettävän puolison kanssa. Sosiaaliturvajärjestelmän omista tilastoista käy ilmi, että vähimmäiseläkettä saa 422 112 miestä eli 15,23 prosenttia kaikista eläkettä saavista miehistä, ja 468 822 naista eli 31,45 prosenttia kaikista eläkettä saavista naisista. Vanhuuseläkettä saavista henkilöistä on siis naisia vain 35,55 prosenttia, ja täydentävää vähimmäislisää saavista henkilöistä naisia on 53,62 prosenttia (422 112 miestä ja 468 833 naista).

- 21 Vaikuttaa lisäksi siltä, ettei ero ole pienemässä vaan päinvastoin suurenemassa vuodesta 2013 alkaen havaitun suuntauksen perusteella. Vuonna 2019 miespuolisten vähimmäiseläkettä saavien lukumäärä on laskenut suhteessa vuoden 2018 joulukuuhun (422 112 henkilöstä vuoden 2018 joulukuussa 412 931 henkilöön vuoden 2019 syyskuussa), kun taas vähimmäiseläkettä saavien naisten lukumäärä on kasvanut (468 822 henkilöstä vuoden 2018 joulukuussa 477 490 henkilöön vuoden 2019 syyskuussa).

TYÖASIAKIRJA